

Андрій Курков

СПІВИ
ПІДЗЕМНИХ
ПТАХІВ

Харків
«ФОЛІО»

РОЗДІЛ 1

Птахи спочатку співали тихо й приглушено, якимось знизу, ніби з-під землі чи із замкненого льоху. Їхній віддалений, ослаблений невидимою перешкодою спів усе одно звучав сонячно й досить дзвінко. Поступово хор пташиних голосів посилювався, ставав гучнішим. Може, тому, що його звуки накопичувалися в замкненому просторі, переповнювали його, як повітря переповнює камеру надміру накачаного велосипедного колеса. Ці трелі, немов золоті свердлики, зблискуючи променями вранішнього сонця, прагнули знайти вихід, продавлювали-продірявлювали отвори з нижнього зачину у верхній простір. Пташині голоси терлися один об одного у звуковій тисняві, намагаючись будь-яким способом прорватися назовні. Від цього і повітря, і саме їхнє звучання супроводжувалися підвищенням фізичних температур. Звуковий повітряний бульйон закипав, і високі ноти ставали парую, перетворювалися на найдзвінкіше шипіння, на яскравий і непрозорий туман, який виникає над чайником, що довго кипить. Прорвавшись назовні, вони не втрачали милозвучності пташиного співу, але зараз же розчинялися в загальному земному шумі, додаючи до нього тепла і відчуття крилатості самого життя.

Потужне пташине багатоголосся розширювало невидимі отвори, крізь які його звучання виривалося назовні, а в міру збільшення звукопровідності шипіння перетворювалося на вібрації, які били просто у барабанні перетинки. І раптом до цих вібрацій додалося ритмічне лопотіння пташиних крил. І погнали вони потривожене повітря у вуха, в ніс, в обличчя чоловіка, що лежав на лікарняному ліжку.

Він розплющив очі, розбуджений звуковим вибухом пташиного співу й несподіваним рухом повітря, і враз у його вухах настала тиша. І повітря знов завмерло, застигло.

Чоловік з перев'язаною головою, що лежав на ліжку, не зрозумів, що це в ньому пробудилася природа, що це він ожив і що це його сили вирвалися з нижнього зачину назовні, у верхній простір, заповнений рухом і диханням усього живого, видимого і невидимого. Він навіть не зрозумів, що не було жодних птахів, і вітру від помахів їхніх крил теж не було.

У тиші, яку він тепер виразно чув, застукотіли підбори. І на тлі цього стукоту по дерев'яній підлозі обережно-радісний жіночий голос промовив:

— Пацієнт «Л» опритомнів! Покличте лікаря! Він у сьомій!

Лежачому схотілося повернути голову на голос, але він не зміг. Шия не послухалась. Єдине, що йому вдалося легко, — це втупитися поглядом у стелю. Добре, що там, скільки міг озирнути, світила лампа, напівобгорнута матовим склом простенького абажура, схожого формою на підвішений тюльпан, який розкрився квіткою донизу.

До палати увійшов лікар.

Обличчя молодого, поголеного чоловіка з орлиним носом схилилося над пацієнтом. Чоловік, що лежав на ліжку, відчув шкірою щік теплоту лікаревого дихання й одночасно вловив солодкавий запах одеколону. Тепер він дивився знизу вгору просто лікареві в очі. Очі усміхалися.

— С возвращением!* — проказав лікар російською.

— С возвращением куда?** — невпевнено, так само російською, спитав пацієнт.

— Не куди, а звідки, — лікар, перше схилений над ним, випростався, і тепер у поле зору лежачого повернувся засвічений плафон-тюльпан на стелі. — З коми ви повернулися, тобто звідти, — і лікар порухом голови вказав кудись за спину.

— А що зі мною? — поцікавився лежачий.

— Осколок. Дванадцять міліметрів у діаметрі. Він у вас в черепі. Дуже щільно зайшов, але неглибоко. Мозок, здається, не зачепило. Чи майже не зачепило. Але про наслідки говорити зарано. Колеги-хірурги радять поки що його не чіпати.

— А з рештою в мене все гаразд? — спитав пацієнт. — Я можу рухати руками?

— Спробуйте!

Лежачий обережно випростав з-під ковдри руки, підніс до очей, подивився на них. Зігнув ліву ногу в коліні, потім праву, знову випрямив.

— А шия? — спитав, дивлячись на лікаря.

— А що шия?

— Я не можу її повернути.

— Це тому, що шия у вас зафіксована. Щоб ви не могли собі випадково зашкодити. Осколок, з яким вам

* З поверненням! (Пер. з рос.)

** З поверненням куди? (Пер. з рос.)

певний час доведеться жити, майже не виступає, але турбувати його смертельно небезпечно. Розумієте?

Лежачий підняв руку до забинтованої голови. Лікар схопив його за зап'ясток і силою повернув руку на місце.

— Не можна! — суворо промовив він. — Навчіться себе контролювати! Терпіти і контролювати! Від вашого терпіння й самодисципліни залежить тривалість вашого життя. Розумієте?

Пацієнт кліпнув на знак згоди.

— Щойно ви навчитеся себе контролювати, ми цей шийний фіксатор знімемо. Ага, найважливіше забув! Сюди вас привезли три тижні тому з військового шпиталю, без документів. Тому, коли здужаєте, продиктуйте особисту інформацію медсестрі, вона занесе в комп'ютер.

— Яку особисту інформацію? — перепитав поранений.

— Основну — прізвище, ім'я, дату й місце народження, адресу.

Поранений замислився.

— Ось тобі й маєш, — видихнув він з гіркотою в голосі.

— Про що ви? — поцікавився лікар, знову ледь нахилившись над головою лежачого.

— Я не пам'ятаю, — промовив поранений.

— Не пам'ятаєте чого?

— Нічого не пам'ятаю. У мене з собою були речі?

— Вас привезли без речей, без документів і навіть без мобільного. У супровідній медкартці ви записані, як пацієнт «Л», і все — більше нічого, жодної інформації. Тому, згідно з правилами, ми поінформували СБУ та поліцію. Тепер ми зобов'язані повідомити, що ви прийшли до тями.

— Навіщо?

— Так треба. А раптом ви росіянин?

Лежачий напружився, намагаючись зрозуміти почуте.

— Ну я маю на увазі росіянин у поганому сенсі цього слова, — додав лікар. — Тобто «російський росіянин».

— А чому ви гадаєте, що я можу бути росіянином? — спитав лежачий.

— Ну ви ж зі мною зараз російською говорите.

— Але ж і ви, лікарю, теж говорите російською?

— Я не росіянин, я російськомовний, а взагалі-то я український вірменин, хоча з обличчя мене часто за азербайджанця приймають, — сказав лікар. — Але прізвище в мене Возганян, тож нічого не вдієш!

Лежачий придивився до обличчя співрозмовника. Його великий з горбовинкою ніс і справді аж волав про Кавказ.

— А зараз я де? — стрепенувся раптом поранений. — У якій лікарні? Якого міста?

— Ви в Києві, у приватній клініці «Гармонія».

— У приватній? А хто платитиме?

— Не турбуйтеся, це наш внесок у справу захисту Батьківщини. І що, ви геть-чисто все про себе забули?

Пацієнт «Л» напружився. Спробував щось згадати, але замість цього ніби побачив перед собою великий білий екран кінотеатру, екран, на який ще не почали проєктувати фільм.

— Пам'ять може повернутися, — підбадьорливо промовив лікар, зауваживши гіркий усміх на губах пораненого. — Найпевніше, повернеться. Це питання часу і спокою. Знаєте, як буває після інсульту? Один бік тіла паралізований, але потім параліч відпускає і людина відновлюється. Можливо, не повністю відновлюється, але все-таки!

РОЗДІЛ 2

Тільки живій людині дано бачити сни. Сни — це нічне відлуння прожитого дня на тлі усього прожитого життя. Прожитого в реальності й у фантазіях. Сни народжуються і зникають у лабіринтах мозку. Вони не нагромаджуються і не сортуються на полицях невидимих архівів з наліпками дат і порядкових номерів. Вони проходять через невидимий шредер особливого типу. Ви можете собі уявити, як щось невидиме шматує, подрібнює, перетворює на ніщо те, що і так не має ні форми, ні ваги, ні кольору, ні запаху?

Цього ранку пацієнт прокинувся усміхненим. Нехай нічого з того, що снилося, йому не запам'яталося, зате залишило відчуття сильного збудження. Він прокинувся переможцем. Можливо, перемогою був той факт, що він прокинувся? Ні, та перемога супроводжувалася співом птахів, а цього ранку він прокинувся в тиші, яка змінилася неголосним дзижчанням.

Голова на подушці разом із плечима повільно почала підніматися. Лежачий розплющив очі.

— Доброго ранку, голубчику! — почув поруч знайомий голос.

— Доброго ранку, Валю! — пацієнт «Л» перевірив поглядом, чи не зник зі стелі плафон-тюльпан. — Що це ви робите?

— Та ось електрика припала на час сніданку, — добродушно пояснила медсестра. — А ліжко дорогує, з механізмами. Треба користатися, а то як же це! — Механізм підіймання узголів'я майже усадив пораненого. — Тепер тобі і їсти буде зручніше. Сам чи погодувати, як учора?

— Сам, — твердо відказав пацієнт.

Він підняв руки й обмацав фіксатор шиї. Гладка пластмаса піднімалася з боків до вух. Далі пальці торкнулися перев'язки. Десь там лівіше можна намацати осколок, що застряг у черепі.

— Е-е, голубчику! Не треба! — медсестра схопила його руку. — А то шкоди наробиш! — Таця опустилася просто на ковдру. Яечня, йогурт, два шматки булки і масло. — Ти їж, їж, — промовила медсестра. — Чаю я тобі потім наллю!

Жовток здався пораненому напрочуд соковитим і майже солодким. Захотілося його якомога довше потримати в роті.

— Мій покійний чоловік теж яечню обожнював, — сказала медсестра, розчулено спостерігаючи за виразом обличчя пацієнта.

Вона сиділа поруч на стільці, опустивши праву руку на край триярусного візка. На верхній полиці візка стояв термос із чаєм.

Пацієнт скосив погляд на Валю. На вигляд їй — років сорок, але своїм голосом вона легко могла ввести людину в оману. Якби він почув її голос у телефоні, то дав би співрозмовниці не більше двадцяти.

— А чому він помер? — спитав, запиваючи йогуртом нарешті проковтнутий жовток.

— Через дурість, — сумно видихнула медсестра. — Поспорив із кумом, що зможе дві години на голові простояти. А ввечері перед цим ми на весіллі були. Ну він там випив, звісно. І жирного переїв. Але майже годину все-таки простояв! — в останніх Валіних словах відчувалася навіть якась скорботна гордість за померлого чоловіка.

— Серце? — уточнив поранений.

Вона кивнула.

— Співчую, — промовив він, допив йогурт, подивився на недоїдений кусник булки та на ще не займане масло і попросив чаю.

— Та що вже казати! Після того багато що сталося! А якби тоді не помер, то забрали б в армію і, напевно, вже б і поховали. Він у мене неповороткий був. Він би від кулі чи дрона сховатися не встиг! Лежить тепер на Берківцях. Ліпше було б йому, звісно, там, на нашому сільському цвинтарі, покоїтися. Може, після війни й перевезу. А може, й ні. Наше село вже тричі з рук до рук переходило, тому ніхто там більше не живе. Хіба що собаки zostалися, адже спочатку з собаками в евакуаційні автобуси й не брали.

У пораненого щось ніби клацнуло в голові. Село, собаки, війна. Про війну, про те, що війна триває, він же пам'ятає! Хоча як не пам'ятати, якщо в голові осколок? Тільки звідки цей осколок узявся?

Пораненому знову захотілося його намацати, зрозуміти, який він завбільшки і наскільки виступає з черепа.

— Ну куди ти? — медсестра схопила чоловіка за праву підняту руку. — Не треба, а то тебе всього зафіксують. Будеш тоді лежати і мукати, як буйний у психлікарні.

ЗМІСТ

Розділ 1	3
Розділ 2	8
Розділ 3	12
Розділ 4	16
Розділ 5	21
Розділ 6	25
Розділ 7	30
Розділ 8	35
Розділ 9	39
Розділ 10	45
Розділ 11	51
Розділ 12	56
Розділ 13	61
Розділ 14	67
Розділ 15	72
Розділ 16	77
Розділ 17	84
Розділ 18	94
Розділ 19	99
Розділ 20	104
Розділ 21	109
Розділ 22	117
Розділ 23	125
Розділ 24	133
Розділ 25	139
Розділ 26	148
Розділ 27	155
Розділ 28	160

Розділ 29	168
Розділ 30	173
Розділ 31	180
Розділ 32	186
Розділ 33	192
Розділ 34	200
Розділ 35	207
Розділ 36	212
Розділ 37	226
Розділ 38	239
Розділ 39	247